

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Tomáše Langáška, soudce JUDr. Filipa Dienstbiera a soudkyně zpravodajky Mgr. Veroniky Juříčkové v právní věci žalobců: **a) F. E., b) S. A.**, oba zastoupeni Mgr. Ladislavem Bártou, advokátem, sídlem Purkyňova 787/6, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 11. 2019, č. j. OAM-494/ZA-ZA12-K10-2019, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 12. 2020, č. j. 43 Az 24/2019 - 41

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 12. 2020, č. j. 43 Az 24/2019 - 41, **se ruší.**
- II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 11. 2019, č. j. OAM-494/ZA-ZA12-K10-2019, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.
- IV. Žalobcům **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.
- V. Ustanovenému zástupci žalobců Mgr. Ladislavu Bártovi, advokátu, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši **10 520 Kč**, která bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobci přicestovali dne 11. 10. 2018 letecky z Teheránu do Vídně. Ve stejný den se přemístili z Vídně do České republiky. Poté pokračovali autem do Německa. Dne 23. 5. 2019 byli na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států („nařízení Dublin III“), vráceni do České republiky.

[2] Jako důvod podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany žalobkyně a) uvedla, že její manžel měl intimní vztah s jinou ženou v Teheránu. Manžel této ženy (dále též „původce výhrůžek“) poté začal vyhrožovat rodině žalobců smrtí. O pomoc nemohli požádat policii, neboť manžel žalobkyně a) cizoložstvím spáchal trestný čin.

[3] Při pohovoru vedeném ve správním řízení žalobkyně a) podrobně popsala, jakým způsobem se dozvěděla o nevěře svého manžela a jak na tuto skutečnost reagoval manžel ženy, s níž měl její manžel intimní poměr (původce výhrůžek). Žalobkyně a) a její syn [žalobce b)] nejprve před původcem výhrůžek utekli z domova k tchánovi, kde je jmenovaný opět vyhledal, vyhrožoval jim, že jim ublíží, aby se pomstil manželovi žalobkyně a), a rovněž fyzicky napadl tchána. Poté se žalobkyně a) se synem nějakou dobu skrývala u svých rodičů. Při cestě k lékaři se ji však původce výhrůžek pokusil unést, kolemjdoucí lidé tomu ale zabránili. Původce výhrůžek žalobkyni a) při této příležitosti vyhrožoval, že příště už se jí utéct nepodaří a že se manželovi pomstí tím, že ji znásilní nebo jí znetvoří obličej kyselinou a zabije jejich syna. K tomuto incidentu došlo v létě roku 2018, poté se žalobkyně a) rozhodla odjet z Íránu.

[4] Spolu s manželem se poté asi tři měsíce skrývali v Teheránu, kde se dozvěděli, že původce výhrůžek zbil svoji manželku tak, že musela být hospitalizována v nemocnici. Žalobkyně a) odmítala vycestovat sama, manželovi chtěla kvůli synovi odpustit a přála si, aby ze země odjeli všichni. Žalobci a) a b) získali vízum, manželova žádost však byla zamítnuta. Manžel je poté přesvědčil, aby ze země odjeli sami. V Teheránu je původce výhrůžek nekontaktoval, s vycestováním ze země neměli problémy. Manžel žalobkyně, který zůstal v Íránu, se však musí nadále skrývat, již asi třikrát změnil místo pobytu. Žalobkyně a) ví od manžela a také od tchána, že výhrůžky jsou pořád aktuální, manžel je pod tlakem a má problémy. Nechce ji však znepokojovat a nic bližšího jí sdělit.

[5] V zemi původu se žalobkyně neobrátila o pomoc na policii, neboť nechtěla manžela vystavit nebezpečí. Za nemanželský poměr mu v Íránu hrozí trest smrti. Dalším důvodem byla skutečnost, že původce výhrůžek byl voják nebo důstojník, který pracuje pro bezpečnostní informační složku Etlát, která je součástí organizace Sepah. Žalobci se proto v Íránu nemohli přestěhovat na jiné místo, neboť v případě, že by syna přihlásili do školy, by se původce výhrůžek díky své práci dozvěděl, kde se nacházejí.

pokračování

[6] Žalovaný v záhlaví označeným rozhodnutím žalobcům a) a b) žádnou z forem mezinárodní ochrany neudělil. Uvedl, že ze skutečností předestřených žalobkyní a) nelze dovodit, že by žalobci byli azylově relevantním způsobem pronásledováni [§ 12 písm. a) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu]. Dle žalovaného obavy žalobkyně a) nelze podřadit ani pod azylově relevantní důvody uvedené v § 12 písm. b) zákona o azylu, neboť plynou z jednání v zásadě kriminální povahy původce výhrůžek, jehož motivem byla pomsta a vyřizování osobních účtů. Žalovaný neshledal důvody ani pro udělení azylu za účelem sloučení rodiny (§ 13 zákona o azylu), ani pro humanitární azyl (§ 14 zákona o azylu).

[7] Taktéž neshledal, že by žalobci byli v Íránu vystaveni reálnému nebezpečí vážné újmy, která by odůvodnila udělení doplňkové ochrany podle § 14a zákona o azylu. Žalobkyně a) neprokázala odůvodněnost svých obav, dle žalovaného se žalobci mohou vrátit do jiné části Íránu, kde mohou nalézt bezpečné útočiště. Dospěl k závěru, že žalobkyně a) s manželem tvrzené potíže s původcem výhrůžek *de facto* vyřešili tím, že se přestěhovali do Teheránu, kde již k žádné konfrontaci ani kontaktům ze strany původce výhrůžek nedošlo. Také manžel žalobkyně a), který žije v Íránu, již s původcem výhrůžek znovu nepřišel do kontaktu. Žalobkyně a) pouze vágně uvedla, že se domnívá, že manžel má v Íránu problémy. Toto tvrzení však nepodložila konkrétními skutkovými okolnostmi. Žalobci vycestovali z vlasti přes mezinárodní letiště na cestovní doklad vydaný oficiálními úřady, aniž by to dotyčný původce výhrůžek, který má být příslušníkem Ministerstva pro zpravodajskou činnost MOIS (tj. Ettelát/VEVAK), zjistil. Žalobci museli požádat íránské úřady o povolení k vycestování do zahraničí, Ministerstvo pro zpravodajskou činnost přitom má dle shromážděných podkladů pravomoc vydat zákaz vycestování. Obavy, že by se původce výhrůžek mohl dozvědět, kde se rodina žalobců nachází, označil žalovaný za spekulativní. Rovněž poukázal na skutečnost, že žalobci se ve vlasti neobrátili o pomoc na státní orgány. Neobstojí zdůvodnění žalobkyně, že manžela nechtěla vystavit nebezpečí trestního stíhání. Žalovaný měl za to, že žalobkyně nemusela státním orgánům odkrývat skutečnou podstatu trestného činu, jehož se její manžel dopustil. Nadto není pravděpodobné, že by mohlo dojít k jeho odhalení, neboť ani původce výhrůžek uvedený čin evidentně neoznámil.

[8] Žalobu proti rozhodnutí žalovaného Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem označeným v záhlaví zamítl. Ztotožnil se se závěry žalovaného o nenaplnění podmínek pro udělení azylu dle § 12, § 13 a § 14 zákona o azylu. Podrobněji se v rozsudku věnoval především důvodům, pro které žalovaný neudělil žalobcům doplňkovou ochranu ve smyslu § 14a zákona o azylu, neboť proti této části žalobou napadeného rozhodnutí směřovaly žalobní námitky především. Krajský soud potvrdil závěry žalovaného, ke kterým dospěl při hodnocení otázky, zda žalobcům v případě návratu do Íránu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy. Poukázal na test „reálného nebezpečí“, kterým je nutno rozumět, že ve významném procentu případů obdobných situací žadatele dojde k nežádoucímu následku, takže žadatel má „dobré“ důvody se domnívat, že takovýto následek může s významnou pravděpodobností postihnout i jeho. Jde tedy dle krajského soudu o přísnější standard než v případě testu „přiměřené pravděpodobnosti“, který je užíván při posuzování odůvodněnosti strachu z pronásledování. K obavám žalobkyně a) z původce výhrůžek krajský soud uvedl, že tento muž žalobcům sice opakovaně vyhrožuje, k jediné skutečné fyzické konfrontaci však mezi nimi došlo v létě 2018, kdy se pokusil žalobkyni a) unést. Jinak zůstávají jeho aktivity v rovině výhrůžek. Krajský soud rovněž poukázal na skutečnost, že manžel žalobkyně a) nadále žije v Íránu, dosud se mu nic

nepřihodilo. Lze přitom předpokládat, že pokud byl původce výhrůžek skutečně motivován snahou se pomstít, v nepřítomnosti žalobců by svůj zájem upřel na něj. Skutečnost, že se manželovi žalobkyně a) nic nepřihodilo, má dle krajského soudu dvojí vysvětlení. Buď z původce výhrůžek postupem času vyprchal hněv, anebo jeho postavení není natolik mocensky významné, jak se domnívá žalobkyně a). Krajský soud uvedl, že není v možnostech žalovaného ani krajského soudu s jistotou ověřit, zda původce výhrůžek skutečně je příslušníkem Ministerstva pro zpravodajskou činnost MOIS, případně jaká je jeho pozice v tomto orgánu. Pokud by však původce výhrůžek skutečně zastával významnější postavení v rámci Ministerstva pro zpravodajskou činnost MOIS a byl by připraven a schopen tohoto postavení využít proti žalobkyni a) či jejímu manželovi, jevílo se krajskému soudu jako málo pravděpodobné, že by tak dosud neučinil (např. tím, že by žalobcům znemožnil vycestování z Íránu, když Ministerstvo pro zpravodajskou činnost má pravomoc vydat zákaz vycestování ze země vůči konkrétním osobám). Krajský soud se ztotožnil také s úvahou žalovaného, že se žalobci mohou po návratu do Íránu přestěhovat do jiné části země, případně požádat o pomoc příslušné íránské orgány. V této souvislosti uvedl, že žalobkyně a) by jim v takovém případě nemusela odkrýt skutečnou podstatu trestného činu, jehož se manžel dopustil.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[9] Žalobci (dále též „stěžovatelé“) podali proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost, v níž namítli, že krajský soud nesprávně vyhodnotil otázku možné účinné ochrany ze strany příslušných orgánů Íránské islámské republiky před hrozbou vážné újmy ze strany soukromé osoby (původce výhrůžek). Pod hrozbou fyzického napadení, znásilnění a zabití nemohla stěžovatelka a) vyhledat pomoc policie nebo jiného státního orgánu, jelikož původce výhrůžek je členem bezpečnostního orgánu Íránu. S ohledem na možnou závislost íránské policie na vládě je tedy důvodné předpokládat, že policie by stěžovatelům nepomohla, naopak by je původci výhrůžek mohla prozradit. Pokud se původce výhrůžek již jednou pokusil stěžovatelku a) unést, existuje reálné riziko, že pokus zopakuje a výhrůžky splní, neboť deklaroval, že napříště se již stěžovatelce utéct nepodaří. K argumentu krajského soudu a žalovaného, že se dosud nic nestalo manželovi stěžovatelky a), který zůstal v Íránu, stěžovatelé uvedli, že je to důsledek jeho opatrnosti a skrývání. Stěžovatelé se dovolávají důkazního standardu „přiměřené pravděpodobnosti“ vzhledem k tvrzením předestřeným stěžovatelkou a) v průběhu správního řízení. Poukázali rovněž na judikaturu Nejvyššího správního soudu, z níž vyplývá, že žadatel o azyl prokazuje pronásledování v zemi původu zejména vlastní věrohodnou výpovědí, a následně je na správním orgánu, aby potvrdil či vyvrátil pravdivost tvrzení žadatele. Dle stěžovatelů žalovaný nedostal ani své povinnosti shromáždit v řízení veškeré dostupné důkazy ve vazbě na obsah jejich výpovědi. Žalovaný (stejně jako krajský soud) tak pochybil, pokud řádně nezjistil skutkový stav věci a nepřihlédl ke všem rozhodným skutečnostem.

[10] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že stěžovatelka a) údajně měla mít v zemi původu problémy se soukromou osobou, které však nijak neřešila, neboť se domnívala, že by to bylo zbytečné s ohledem na práci původce výhrůžek pro Ministerstvo pro zpravodajskou činnost (MOIS). Tuto okolnost žalovaný pokládal za nevýznamnou s ohledem na dosavadní vývoj událostí. Žalovaný zdůraznil, že stěžovatelé museli před vycestováním požádat íránské úřady o povolení k odjezdu ze země, přičemž Ministerstvo pro zpravodajskou činnost (MOIS) má pravomoc vycestování konkrétním občanům

pokračování

zakázat. Po přestěhování stěžovatelů do Teheránu nadto již k žádnému kontaktu s původcem výhrůžek nedošlo. Žalovaný taktéž považoval spolupráci původce výhrůžek s bezpečnostními složkami Íránu za ničím nepodloženou spekulaci stěžovatelů.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[11] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že je důvodná.

[12] Podle § 14a odst. 1 zákona o azylu se *doplňková ochrana udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že pokud by byl cizinec vrácen do státu, jehož je státním občanem, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště, by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy podle odstavce 2 a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště* (pozn.: zvýraznění podtržením - zde i dále v textu - provedl Nejvyšší správní soud).

[13] Za vážnou újmu podle § 14a odst. 2 zákona o azylu se považuje *a) uložení nebo vykonání trestu smrti, b) mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu, c) vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo d) pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.*

[14] Již ze samotného názvu vyplývá, že doplňková ochrana představuje doplňkový, dodatečný nástroj k ochraně uprchlíků zakotvený v Ženevské úmluvě [viz bod 33 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany směrnice (dále jen „kvalifikační směrnice“)]. Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je „*k udělení doplňkové ochrany třeba splnit všechny podmínky stanovené § 14a odst. 1 zákona o azylu [resp. čl. 2 písm. e) kvalifikační směrnice] kumulativně – tj., že žadatel (1) se musí nacházet mimo zemi svého původu; (2) musí mít důvodné obavy, že mu hrozí skutečné nebezpečí (reálná hrozba); (3) vážné újmy; (4) nemůže nebo není ochoten využít ochrany v zemi původu; a (5) nesmí se na něj vztahovat vylučující klauzule*“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2008, č. j. 5 Azs 50/2008 - 62).

[15] Na rozdíl od azylu, u kterého je nutno zkoumat, zda žadatelům hrozí *pronásledování* ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o azylu, je v případě doplňkové ochrany nutno posuzovat hrozbu nebezpečí v intenzitě *vážné újmy*. Oproti azylu se v případě doplňkové ochrany nevyžaduje příčinná souvislost mezi vážnou újmou podle § 14a odst. 2 zákona o azylu a důvody taxativně vyjmenovanými v § 12 zákona o azylu. Doplňková ochrana tak počítá s existencí dostatečně intenzivní újmy i z důvodů jiných, než jsou ty, na jejichž základě lze udělit azyl.

[16] Žalovaný i krajský soud se proto v předchozím řízení správně zabývali obavami stěžovatelky a) z pomsty původce výhrůžek zejména z pohledu institutu doplňkové ochrany, která není vázána na azylově relevantní důvody. Je zřejmé, že stěžovatelé splňují

první podmínku výše popsaného testu, neboť se nacházejí mimo zemi původu. Rovněž třetí podmínku lze shledat naplněnou, neboť újmu v podobě fyzického násilí (znásilnění či znetvoření obličeje kyselinou) lze z hlediska intenzity bezesporu podřadit pod vážnou újmu ve smyslu § 14a odst. 2 písm. b) zákona o azylu v podobě mučení a nelidského zacházení (o hrozbě usmrcením oběma stěžovateli nemluvě). Žalovaný ani krajský soud rovněž nezmínili, že by se na stěžovatele vztahovala vylučující klauzule. Nejvyšší správní soud má proto za nesporné naplnění také páté podmínky. Spor mezi stranami řízení je veden o naplnění podmínky „důvodných obav ze skutečného nebezpečí“ popsané újmou (druhá podmínka), jakož i podmínky „možného využití ochrany v zemi původu“ (čtvrtá podmínka). Stěžovatelka a) v předchozím řízení konkrétně popsala, v čem spatřuje skutečné (reálné) nebezpečí, včetně důvodů, pro které se domnívala, že se s žádostí o pomoc nemůže obrátit na příslušné orgány v zemi původu (viz odstavce [3] až [5] rozsudku výše). Dle žalovaného však stěžovatelka a) neprokázala odůvodněnost svých obav, ani že by jim hrozilo reálné nebezpečí vážné újmy. Žalovaný dospěl k závěru, že se stěžovatelka a) na orgány v zemi původu obrátit mohla a měla. Rovněž krajský soud posoudil skutkový stav souzené věci tak, že obavy stěžovatelky a) nejsou důvodné a že mohla požádat o pomoc příslušné iránské orgány veřejné moci. Dříve než Nejvyšší správní soud přikročí k posouzení obou sporných podmínek pro udělení doplňkové ochrany, nejprve stručně připomíná problematiku důkazního břemene (a důkazního standardu) v řízeních ve věcech mezinárodní ochrany, které mají v daném případě relevanci.

[17] Zákonná úprava důkazního břemene je v řízení ve věcech mezinárodní ochrany obsažena v § 49a zákona o azylu, který pouze stručně stanoví, že *žadatel o udělení mezinárodní ochrany je povinen v průběhu řízení poskytovat ministerstvu nezbytnou součinnost a uvádět pravdivé a úplné informace nezbytné pro zjištění podkladů pro vydání rozhodnutí*. Citované ustanovení je nutno vykládat eurokonformně, v souladu s kvalifikační směrnicí, konkrétně s jejím čl. 4, dle kterého *uplatňují-li členské státy zásadu, podle které je povinností žadatele, aby žádost o mezinárodní ochranu zdůvodnil, a nejsou-li jednotlivá prohlášení žadatele doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují tato prohlášení důkazy při splnění těchto podmínek: a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil; b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí; c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele; d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratší možné době, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil, a dále e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele*.

[18] V souzené věci rozhodnutí žalovaného neobsahuje vůbec žádné hodnocení týkající se (ne)důvěryhodnosti stěžovatelky a), ani její výpovědi. Stejně tak se k věrohodnosti stěžovatelky a) a její výpovědi v napadeném rozsudku nevyjádřil ani krajský soud. Za dané situace proto Nejvyšší správní soud vychází z předpokladu, že žalovaný a krajský soud považovali stěžovatelku a) a její výpověď za věrohodnou. Tomu ostatně odpovídá také to, že se oba následně věcně zabývali reálností nebezpečí plynoucího z nerozporovaných skutečností obsažených v její výpovědi. V návaznosti na shora citované znění čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice tedy tvrzení (slovy směrnice „prohlášení“) stěžovatelky a) nevyžadovala žádné další důkazy a žalovaný byl povinen ze skutkového děje vylíčeného stěžovatelkou vycházet.

pokračování

[19] Uvedený závěr plně odpovídá také ustálené judikatuře Nejvyššího správního soudu, který již v rozsudcích ze dne 24. 2. 2004, č. j. 6 Azs 50/2003 - 89, či ze dne 21. 12. 2005, č. j. 6 Azs 235/2004 - 57, v případě žadatelů o azyl ze zemí, o nichž je známo, že stav dodržování lidských práv vykazuje značné nedostatky, uvedl, že „*tyto skutečnosti musí správní orgán zohlednit v situaci důkazní nouze, a to ve prospěch žadatele o azyl. (...) Není povinností žadatele o azyl, aby pronásledování své osoby prokazoval jinými důkazními prostředky než vlastní věrohodnou výpovědí. Je naopak povinností správního orgánu, aby v pochybnostech shromáždil všechny dostupné důkazy, které věrohodnost výpovědi žadatele o azyl vyvracejí či zpochybňují*“. V rozsudku ze dne 27. 3. 2008, č. j. 4 Azs 103/2007 - 63, pak Nejvyšší správní soud vyslovil: „*Zásada tzv. materiální pravdy má v řízení o udělení azylu svá specifika spočívající v pravidelné nedostatečnosti důkazů prokazujících věrohodnost žadatelových tvrzení. Je však na správním orgánu, aby prokázal či vyvrátil pravdivost žadatelových tvrzení, a to buď zcela nevyvratitelně zjištěním přesných okolností vážících se na stěžovatelova tvrzení, anebo alespoň s takovou mírou pravděpodobnosti, která nevyvolává zásadní pochybnosti o správnosti úsudku správního orgánu.*“ Podrobný rozbor problematiky rozložení důkazního břemene pak Nejvyšší správní soud provedl v rozsudku ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 - 70, č. 1749/2009 Sb. NSS, v němž mimo jiné konstatoval: „*Pokud jde o břemeno důkazní, to je již výrazněji rozloženo mezi žadatele o mezinárodní ochranu a žalovaného. Prokazovat jednotlivá fakta je povinen primárně žadatel, nicméně žalovaný je povinen zajistit k dané žádosti o mezinárodní ochranu maximální možné množství důkazů, a to jak těch, které vyvracejí tvrzení žadatele, tak těch, co je podporují. V mnoha případech však musí žalovaný rozhodovat za důkazní nouze, tj. tehdy, když není ani žadatel ani žalovaný schopen doložit či vyvrátit určitou skutečnost či tvrzení žádným přesvědčivým důkazem. V takových případech zůstává jediným důkazním prostředkem výpověď žadatele a klíčovým faktorem se stává posouzení celkové věrohodnosti žadatele a posouzení pravděpodobnosti, zda k události opravdu došlo podle výpovědi žadatele.*“

[20] Pokud jde o důkazní břemeno a důkazní standard (tj. potřebnou míru důkazu) v případě rizika hrozby budoucích obtíží, krajský soud správně poukázal na jeho odlišnost u azylu a doplňkové ochrany. Udělení azylu vyžaduje prokázání, že existuje *přiměřená pravděpodobnost* (budoucího pronásledování), kdežto doplňková ochrana je postavena na principu *reálného nebezpečí* (vážené újmy). Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je „*přiměřená pravděpodobnost nežádoucího důsledku návratu do země původu dána tehdy, bývá-li tento důsledek v případech obdobných případu žadatele nikoli ojedinělý. Neznamená to, že pravděpodobnost, že nežádoucí důsledek nastane, musí být nutně vyšší než pravděpodobnost, že nenastane (tzn. že test ‚přiměřené pravděpodobnosti‘ představuje nižší důkazní standard než v civilních věcech) [tím méně to znamená, že v případě návratu do země původu musí být nastání nežádoucího důsledku prakticky jisté (tzn. že test ‚přiměřené pravděpodobnosti‘ představuje a fortiori i nižší důkazní standard než standard ‚nade vší pochybnost‘ v trestních věcech)], nýbrž to, že k nežádoucímu důsledku v případech obdobných případu žadatele dochází natolik často, že s ním ten, komu takový následek hrozí, musí počítat jako se vcelku běžným jevem, a nikoli jako s jevem toliko výjimečným*“. Kdežto „*reálným nebezpečím*“ (srov. rovněž § 14a odst. 1 zákona o azylu, jež užívá ve stejném významu slovní spojení „*skutečné nebezpečí*“) je nutno rozumět, že ve významném procentu případů obdobných situaci stěžovatele dojde k nežádoucímu následku, takže stěžovatel má dobré důvody se domnívat, že takovýto následek může s významnou pravděpodobností postihnout i jeho“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, č. j. 2 Azs 71/2006 - 82).

Nejvyšší správní soud v uvedeném rozsudku dále pokračoval, že „test ‚reálného nebezpečí‘ je vůči stěžovateli přísnější než test ‚přiměřené pravděpodobnosti‘. Ani test ‚reálného nebezpečí‘ ale nedosahuje intenzity trestního standardu ‚nade vší pochybnost‘ ani důkazního standardu užívaného v zemích common law v civilních věcech (‚vyšší pravděpodobnost že ano, než že ne‘ [balance of probabilities]). Rozdíl mezi testem ‚reálného nebezpečí‘ a testem ‚přiměřené pravděpodobnosti‘ spočívá v tom, že důkazní standard ‚reálného nebezpečí‘ se blíží důkaznímu standardu užívanému v zemích common law v civilních věcech daleko více než důkazní standard ‚přiměřené pravděpodobnosti‘.“

[21] V návaznosti na shora citované závěry je nutno krajskému soudu (i žalovanému) vytknout, že při prospektivním posuzování reálnosti hrozící vážné újmy spočívající v mučení, nelidském či ponižujícím zacházení stěžovatelů náležitě nezohlednili veškeré okolnosti souzeného případu. Nejvyšší správní soud se tedy neztotožňuje s provedeným hodnocením krajského soudu (a žalovaného), že hrozba vážné újmy není v případě stěžovatelů skutečná (reálná) a že obavy stěžovatelky a) nejsou důvodné.

[22] V první řadě Nejvyšší správní soud poukazuje na skutečnost, že žalovaný vyložil výpověď stěžovatelky a), v níž do protokolu hovořila o práci původce výhrůžek pro bezpečnostní informační složku „Etlāt“, která je součástí organizace „Sepah“, nepřesně v tom smyslu, že uvedená osoba má být příslušníkem Ministerstva pro zpravodajskou činnost MOIS (Ettelá’at/VEVAK). Označení užitá stěžovatelkou a zachycené v protokolu jako „Sepah“ však spíše směřuje k Íránským revolučním gardám (z angl.: The Islamic Revolutionary Guard Corps – IRGC; persky: *Sepâh-e Pasdârân-e Enqâlâb-e Eslâmi*); a stejně tak označení užitá stěžovatelkou a v protokolu zachycené jako „Etlāt“ směřuje spíše k rozvědky této teroristické organizace (z angl.: IRGC Intelligence Directorate; persky: *Sazeman-e Ettelaat-e Sepah*). Již tato záměna íránských složek, které se žalovaný dopustil a z níž následně vycházel i krajský soud, představuje pochybení spočívající v tom, že žalovaným i soudem hodnocený skutkový stav nemá oporu ve spisovém materiálu. Správné přiřazení jmenované osoby, která má být zdrojem tvrzené hrozby vážné újmy pro stěžovatele, ke konkrétní výzvědné službě je přitom v souzené věci zásadní, neboť pozice původce výhrůžek (z hlediska jeho příslušnosti ke konkrétní mocenské složce) byla žalovaným i krajským soudem hodnocena z hlediska významnosti jeho mocenského postavení či pozice, přístupu k informacím o stěžovatelích, včetně možnosti ovlivňovat jiné složky veřejné moci v neprospěch stěžovatelů, resp. manžela stěžovatelky a). Žalovaný se rovněž vůbec nepokusil podrobnějším dotazováním stěžovatelky a) upřesnit konkrétní pozici této osoby, tj. zda se např. dle jejích vědomostí jedná o řadového člena rozvědky, nebo důstojníka. Z tohoto hlediska postrádá jakoukoli oporu ve zjištěném skutkovém stavu také tvrzení žalovaného, z něhož vycházel i krajský soud, dle kterého se „zdá, že je-li dotýčený skutečně členem MOIS, pak jistě nezastává žádnou významnou funkci, která by mu reálně umožnila komplikovat život stěžovatelky a její rodiny“. Stejně tak se za dané situace jeví jako nepatřičné označovat riziko možné spolupráce íránské policie s původcem výhrůžek jako „pokračování ničím nepodložených spekulací“ stěžovatelky. Jsou to naopak právě citovaná tvrzení žalovaného, která je nutno hodnotit jako spekulativní, neboť jednak nezohledňují skutečnou pozici uvedené osoby v ozbrojených složkách, resp. tajných službách, jednak zcela pomíjejí skutečnost, že věrohodnost (a tedy i pravdivost) učiněné výpovědi stěžovatelky nebyla ve správním řízení zpochybněna (o zpochybnění a bagatelizaci stěžovatelčiny výpovědi se žalovaný pokouší až nyní v řízení o kasační stížnosti).

pokračování

[23] Nejvyšší správní soud poukazuje také na nesprávné a zkratkovité vyhodnocení „skutečného nebezpečí“. Jak již citoval výše, při testu „reálného nebezpečí“ nedosahuje požadovaný důkazní standard ani úroveň užívané v zemích *common law* v civilních věcech, tedy „vyšší pravděpodobnost že ano, než že ne“; postačuje tedy nižší pravděpodobnost, že by k vážné újmě stěžovatelů mohlo dojít. Skutkový děj, který žalovaný i krajský soud v daném případě posuzovali, dle Nejvyššího správního soudu standard „reálného nebezpečí“ naplňuje. Původce výhrůžek má bezesporu motiv se mstít. Opakovaně stěžovatelku a) a jejího manžela vyhledával v místě jejich původního bydliště a vyhrožoval zabitím, znásilněním a znetvořením obličeje. Stěžovatelku a) se již jednou pokusil unést. Způsobil taková zranění své manželce, pro která musela být hospitalizována. Přes nejasnost reálné mocenské pozice této osoby, včetně její možnosti ovlivnit další složky veřejné moci v Íránu, je třeba zohlednit skutečnost, že manžel stěžovatelky a) zemi původu opustit nemohl, přestože chtěl. Nelze přitom vyloučit, že se tak stalo právě v důsledku zásahu původce výhrůžek. Žalovaný nemůže ze svého posuzování vyloučit určité skutečnosti jenom proto, že nelze vyloučit jiný průběh událostí než ten předestřený žadatelem, nebo proto, že pro ně existuje alternativní vysvětlení, které je stejně pravděpodobné. Z tohoto důvodu tedy nejsou případné závěry žalovaného a krajského soudu, že pokud se manželovi stěžovatelky a) žijícímu nadále v Íránu doposud nic nepříhodilo, znamená to, že z původce výhrůžek buď vyprchal hněv a touha se pomstít, anebo jeho mocenská pozice není natolik významná, jak se domnívá stěžovatelka a).

[24] Přestože mohou být krajským soudem předestřená vysvětlení přiléhavá, stejně tak může být přiléhavé i vysvětlení stěžovatelů, že se manželovi stěžovatelky a) dosud nic nestalo pouze proto, že se nadále skrývá a mění místa pobytu. Neexistuje žádná indicie, z níž by právě popsané závěry krajského soudu vycházející ze závěrů žalovaného bylo možno označit za pravděpodobnější než vysvětlení stěžovatelů. Riziko vážné újmy nemohlo být těmito úvahami krajského soudu dostatečně zpochybněno. Shodně je třeba přistupovat také k bagatelizaci rizika z důvodu bezproblémového opuštění země původu oběma stěžovateli. Při nedostatku informací, k nimž stěžovatelé, žalovaný ani soudy nemají přístup, nelze pouze z této skutečnosti bez dalšího dovozovat, že původce výhrůžek nemyslel své výhrůžky vážně, neboť stěžovatelům nezabránil v jejich odchodu ze země. Jak již bylo uvedeno, nelze přehlédnout, že manžel stěžovatelky a) zemi opustit nemohl, role původce výhrůžek zůstala v tomto ohledu nevyjasněna. Původce výhrůžek také nemusel předpokládat, že stěžovatelé budou chtít Írán opustit. Vyloučit nelze ani to, že skutečně nedosahuje takového mocenského postavení, aby mohl vycestování stěžovatelů ovlivnit, což však neznamená, že se vzdal svého záměru pomsty. Konečně k argumentu žalovaného a krajského soudu, že se stěžovatelé mohou vrátit do jiné části Íránu, Nejvyšší správní soud uvádí, že s ohledem na napojení původce výhrůžek na tajné služby nelze vyloučit, že by je v případě skutečného zájmu o realizaci pomsty byl schopen dříve či později vypátrat. Přitakat lze v této souvislosti i reálné obavě stěžovatelky a), že přihlášení stěžovatele b) do školy kdekoli v zemi původu by jejich případnou anonymitu v novém bydlišti narušilo.

[25] Za zásadní pro posuzovaný případ pak Nejvyšší správní soud pokládá úpravu obsaženou v čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice, dle které *skutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování nebo způsobení vážné újmy, je závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení vážné újmy se již nebude opakovat*. Vzhledem

ke skutečnosti, že stěžovatelka a) byla v zemi původu vystavena přímé hrozbě vážné újmy a původce výhrůžek se ji dokonce pokoušel násilím vtáhnout do vozu, je nutno tyto okolnosti (kdy skutkový děj ani věrohodnost stěžovatelky nebyly v předchozím řízení rozporovány) posuzovat jako závažný ukazatel svědčící pro důvodnost jejích obav.

[26] Nejvyšší správní soud se neztotožňuje ani se závěry krajského soudu (a žalovaného), že stěžovatelé mohli a měli využít ochrany státu v zemi původu. Podle § 2 odst. 6 zákona o azylu se *původcem pronásledování nebo vážné újmy rozumí i soukromá osoba, pokud lze prokázat, že stát, strana nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území nejsou schopny nebo ochotny odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu*. Podle § 2 odst. 5 zákona o azylu se *ochranou před pronásledováním nebo vážnou újmu rozumí zejména přiměřené kroky příslušných státních orgánů, strany nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území, směřující k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy zejména zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo vážnou újmu, za předpokladu, že je taková ochrana účinná, není pouze přechodná a cizinec k ní má přístup*. Zákon o azylu v souladu s kvalifikační směrnicí (čl. 7 odst. 2) stanoví dvě podmínky, při jejichž naplnění lze *zpravidla* konstatovat existenci účinné ochrany v zemi původu (k významu výrazu *zpravidla* užitému v kvalifikační směrnici Nejvyšší správní soud odkazuje na již výše citovaný rozsudek ve věci sp. zn. 5 Azs 66/2008). Poskytovatelé ochrany (zejména státní orgány) tak zpravidla poskytují účinnou ochranu tehdy, (1) pokud činí přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a (2) pokud stěžovatel má k této ochraně přístup. Obě podmínky musejí být splněny kumulativně, v opačném případě není účinná ochrana dostupná.

[27] V projednávaném případě proto bylo nutné obzvláště obezřetně zvažovat, zda by příslušné orgány v zemi původu (jako poskytovatelé ochrany) byly schopny a ochotny účinnou ochranu ve výše popsaném smyslu stěžovatelům poskytnout, neboť přestože původcem hrozby vážnou újmu není přímo stát a jeho orgány, příslušnost původce výhrůžek k aparátu tajných služeb nepochybně může ochotu policie a jiných orgánů státu zasáhnout ve prospěch stěžovatelů, a tedy v neprospěch původce výhrůžek, významně ovlivnit. Žalovaný a následně ani krajský soud se však dle posouzení Nejvyššího správního soudu dostatečně a konkrétněji nezabývali situací v zemi původu, vzájemnými vazbami mezi policií (případně jinými dalšími orgány, které by mohly dle jeho názoru poskytnout stěžovatelům ochranu) a Íránskými revolučními gardami, stejně jako mocenským postavením této organizace a její rozvědky.

[28] Vzhledem ke specifickým okolnostem případu pak Nejvyšší správní soud považuje za klíčovou také otázku, zda a nakolik stěžovatelé vůbec měli a mají reálný přístup k účinné ochraně, neboť se v souzené věci nejednalo o pouhou subjektivní nedůvěru stěžovatelů vůči vnitrostátním orgánům, která sama o sobě rezignaci na využití ochrany státu neodůvodňuje (usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 7. 2013, č. j. 5 Azs 11/2012 - 23), nýbrž o situaci, kdy oznámením incidentů íránské policii by stěžovatelka a) reálně ohrozila život svého manžela. Jak potvrzuje dokument Bezpečnostní a politická situace v zemi z května 2019, který je součástí spisového materiálu, je v Íránu

pokračování

velmi extenzivně uplatňován trest smrti, kterým může být trestáno rovněž cizoložství. Také tato specifická okolnost zpochybňuje správnost závěrů krajského soudu a žalovaného, že v případě stěžovatelů byl zajištěn reálný přístup k ochraně u státních orgánů, kterého nevyužili. Nejvyšší správní soud se v této souvislosti neztotožňuje s úvahami krajského soudu a žalovaného, že stěžovatelka nemusela v rámci vyhledání ochrany odkrývat státním orgánům skutečnou podstatu trestného činu, kterého se její manžel dopustil (cizoložství) a že není pravděpodobné, že by povaha tohoto činu byla odhalena, neboť ani původce výhrůžek uvedený čin neoznámil. Tento závěr nelze opřít o žádná zjištění vyplývající ze správního spisu, a tedy se jedná se o ničím nepodloženou spekulaci. Skutečnost, zda původce výhrůžek cizoložství své ženy a manžela stěžovatelka a) oznámil či nikoliv, není známa. Stejně tak je pouhou spekulací, že by stěžovatelka a) při řešení incidentů na policii dokázala soustavně a setrvale „zamlžovat“ podstatu věci, pro kterou je původce výhrůžek pronásleduje. Z ničeho nelze dovodit ani jistotu, že by původce výhrůžek v okamžiku, kdy by jeho chování a hrozby začala řešit policie, neodhalil podstatu celé věci i při vědomí dopadu této skutečnosti na osud jeho ženy.

IV. Závěr a náklady řízení

[29] Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem tak Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 1 s. ř. s. napadený rozsudek krajského soudu zrušil. Věc však nevrátil krajskému soudu k dalšímu řízení, neboť podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. přistoupil ke zrušení rozhodnutí žalovaného. Věc tedy vrátil k dalšímu řízení žalovanému, neboť krajský soud by s ohledem na výše uvedené závěry neměl jinou možnost, než tak sám učinit. V dalším řízení bude žalovaný podle § 78 odst. 5 s. ř. s. vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku, a to nejen stran unesení důkazního břemene stěžovatelkou a) ve vztahu k jí vylíčenému skutkovému ději (nebyla-li v řízení zpochybněna její věrohodnost), ale také stran následného vyhodnocení rizika skutečného nebezpečí vážné újmy hrozící stěžovatelům v zemi původu, včetně možného přístupu k ochraně orgánů v zemi původu.

[30] Podle § 110 odst. 3 s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud v případě, že zruší podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. O nákladech řízení Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Úspěšným žalobcům (stěžovatelům) náklady řízení nevznikly, náhrada nákladů řízení se jim tudíž nepřiznává.

[31] Stěžovatelům byl usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 19.2.2021, č. j. 6 Azs 63/2021 - 18, ustanoven zástupcem pro řízení o kasační stížnosti Mgr. Ladislav Bárta, advokát. Podle § 35 odst. 10 část věty první za středníkem s. ř. s. platí v takovém případě hotové výdaje a odměnu za zastupování stát. V řízení před Nejvyšším správním soudem zástupce stěžovatelů učinil dle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) dva úkony právní služby, za které mu náleží odměna ve výši 4 960 Kč za každou zastupovanou osobu [§ 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § 7 bodem 5 a § 12 odst. 4 advokátního tarifu]. Úkony právní služby spočívají v převzetí a přípravě zastoupení (včetně první porady s klienty) a v doplnění kasační stížnosti [dle § 11 odst. 1 písm. b) a d) advokátního tarifu]. Podle § 13

odst. 4 advokátního tarifu je třeba k odměně za každý úkon připočítat 300 Kč jako náhradu hotových výdajů. Ustanovený zástupce není plátcem daně z přidané hodnoty. Celkem tedy Nejvyšší správní soud přiznal ustanovenému zástupci odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů ve výši 10 520 Kč. K uhrazení této částky byla stanovena přiměřená lhůta jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. srpna 2021

JUDr. Tomáš Langášek
předseda senátu